

**NOROADELE VREMURILOR DE DEMULT ÎN TÂLCUIRILE
LUI TEODOR CORBEA
(DICTIONES LATINÆ CUM VALACHICA INTERPRETATIONE)
PEOPLE OF OLD TIMES IN TEODOR CORBEA'S
INTERPRETATIONS
(DICTIONESLATINÆ CUM VALACHICAINTERPRETATIONE)**

**Conf. univ. dr. habil. Adrian CHIRCU
Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca**

Abstract: *In this study, we intend to pursue the naming of the populations from Antiquity and Middle Ages, which Teodor Corbea, as an important representative of Romanian humanism, translated it from Latin to Romanian language using the word nãrod (pl. nãroade) and to analyse the linguistic methods he applied in order to reproduce as best as possible the meaning of these words in Romanian language, within the columns of his dictionary, called **Dictiones latinæ cum valachica interpretatione**.*

Our attempt is diachronic and will allow the interpretation of some specific language facts from the end of the 17th century, when the Romanian language was passing through essential transformations, due, especially, to the endeavours of the scholars of those times to offer to passionate learners a fine language with the purpose of facilitating either the learnings, or the histories spread in the files of the old writings.

Key-words: *Romanian Language, lexis, diachrony, Middle Age, Teodor Corbea, dictionary, encyclopaedism, people, populations.*

Bibliografie

a) *surse:*

CORBEA, Teodor, *Dictiones latinæ cum valachica interpretatione*, ediție de Alin-Mihai Gherman, Vol. I. *Studiu introductiv, note și text*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2001. (DLVI)

b) *studii și articole:*

CHIVU, Gh., *Limba română de la primele texte până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2000.

CHIVU, Gheorghe, *Terminologie lingvistică într-un lexicon de la sfârșitul veacului al XVII-lea*, în Adina Dragomirescu et alii (eds), *Sintaxa ca mod de a fi. Omagiu Gabrielei Pană Dindelegan, la aniversare*, București, Editura Universității din București, 2017, pp. 103-107.

- CREȚU, Gr., *Cel mai vechiu dicționar latino-românesc de Teodor Corbea (Manuscript de pe la 1700)*, extras, București, Tipografia „Voința Națională”, 1905.
- GHERMAN, A. M., *Un umanist român: Teodor Corbea*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010.
- GHERMAN, Alin Mihai, *Un umanist român puțin cunoscut: Teodor Corbea*, în vol. *Aspecte umaniste în cultura românească veche*, București, Editura Enciclopedică, 2004, pp. 68-110.
- GHERMAN, Alin-Mihai, *Ideologie și lexicografie în iluminismul românesc din Transilvania*, în vol. *Literatură română din Transilvania între preluminism și preromantism*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2004, p. 53-57.
- GHERMAN, Mihai, *Lexicografie și gramatică în dicționarul lui Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, V-VI, Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, 2000-2001, pp. 161-164.
- GHEȚIE, Ion (coord.), *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*, București, Editura Academiei Române, 1997.
- GRAUR, Al., *Le suffixe roumain -escu et le suffixe thrace -isk-*, în *Romania*, LIII, Paris, Librairie Ancienne Édouard Champion, 1927, pp. 539-552.
- GUȚU ROMALO, Valeria (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul* – vol. II. *Enunțul*, tiraj nou, revizuit, București, Editura Academiei Române, 2008. (GALR)
- POP, Ioan-Aurel, *Locul românilor în Europa – la confluența Occidentului latin cu Orientul bizantin*, în vol. *Eminescu și Transilvania/Locul românilor în Europa/Lecția de românism a românilor de la Răsărit*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014, pp. 21-46.
- POPESCU-MARIN, Magdalena (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*, București, Editura Academiei Române, 2007.
- SECHE, Mircea, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I. *De la origină pînă la 1880*, București, Editura Științifică, 1966.
- TAGLIAVINI, Carlo, *L'influsso ungherese sull'antica lessicografia rumena*, în *Revue des études hongroises*, VI, Académie Hongroise des Sciences & Honoré Champion Éditeur, 1929, pp. 16-75.

c) *dicționare:*

- ***, *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicționar al limbii române*, studiu introductiv, ediție, indici și glosar de Gh. Chivu, București, Editura Academiei Române, 2008. (DVL)
- ***, *Il „Lexicon Marsilianum”, dizionario latino-romeno-ungherese del sec. XVII*, ediție de Carlo Tagliavini, București, Editura Cultura Națională, 1930. (LM)
- MAIOR, Grigore, *Institutiones Linguae Valachicae - Lexicon Compendiarium Latino-Valachicum*, ediție, studiu introductiv, note și indici de Alin-Mihai Gherman, Cuvânt înainte și Rezumat de Iacob Mârza, vol. I-II, Alba Iulia, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, 2001. (LCLV)

SALA, Marius *et alii* (coord.), *Dicționarul limbii române*, ediție anastatică, tomul X (N-O), București, Editura Academiei Române, 2010. (DLR)

SZENCI MOLNÁR, Albert, *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenus nvsqvam editvm; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam* (1604), Noribergae, Procurante Elia Hvterro Germano (ediție anastatică ulterioară, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990). (DLU)

Notă: Publicarea acestei contribuții științifice a fost posibilă și datorită implicării în cadrul proiectului PN-III-P1-1.2.PCCDI-2017-0326 (*Enciclopedia imaginariilor din România. Patrimoniu lingvistic și identități cultural lingvistice*, derulat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, cu susținerea financiară a programului PCCDI 2017.